

Historien om en bog

AF ALBERT SKIRA

I efteraaret 1941 var Matisse, som da opholdt sig i Cimiez, langsomt ved at komme til kræfter efter en alvorlig operation han havde gennemgaaet i Lyon. I forbindelse med et besøg jeg aflagde ham paa den tid fortalte han mig, at der var en ting han ofte tænkte paa: at illustrere et udvalg af Ronsard's kærlighedsdigte.

Dette udvalg havde Matisse foretaget for længe siden. Lidt efter lidt havde maleren sammensat dette vidunderlige blomsterflor, der var udsprunget af hans følsomhed, og han følte trang til at udtrykke dét, som hans foretrukne sonetter og digte fremkaldte hos ham. Men Matisse havde ikke set hen til noget bestemt tidspunkt, hvor han ville udføre dette nye arbejde; han nød blot fornøjelsen ved at tænke paa den bog, som han inderligt kunne *føle*, og som var modnet i ham i løbet af disse sidste aar.

Da Matisse nu foreslog at betro mig udførelsen, tog jeg med begejstring mod dette tilbud, der var lige saa højsindet som uventet. Vor samtale beskæftigede sig derefter kun med dette ene emne: denne nye bog som nu, seksten aar efter dén han havde helliget Mallarmés digte, skulle fastslaa den fremtrædende plads, som Henri Matisse indtager blandt vort aarhundredes maler-illustratorer.

Den paagældende dag har Matisse ganske sikkert ikke forestillet sig i hvilken grad han skulle blive revet med af sit emne; han saa for sig bogen prydet af godt tredive illustrationer. Han forudsaa ikke, at han skulle komme til at udføre de 126 lithografier, der er saa gribende ved den enestaaende samfølelse mellem digteren og maleren. Da jeg forlod Cimiez, havde en stor malerven endnu en gang bæret mig med sin tillid.

Paa grund af Paris' besættelse havde vi besluttet af lade bogen

trykke i Schweiz. Matisse skulle tage ophold i nogle maaneder i Zürich, og jeg havde truffet alle nødvendige forholdsregler for at han paa bedste maade kunne fortsætte sin rekonvalescens, alt i mens han gik videre med sit værk. Et langt forberedende arbejde var nødvendigt, og før man bestemte valget af papir, af format og af skrifttype, komponerede Matisse saa at sige hele bogen i et hæfte, som skule være basis og udgangspunkt for de første udkast.

Disse første udkast blev tilendebragt ved at lade udføre et sæt gode prøvetryk, for at Matisse kunne arbejde med færdige sider for øje og saaledes nøjagtigt kunne bedømme virkningen af den valgte skrifttype. Den fuldstændige bog blev saaledes først trykt i fem eksemplarer sat med Garamond kursiv 24 pt. Men sammenstillingen af denne sats og de første tegninger med bogens format forekom os ikke heldig. Matisse's kompositioner krævede en skrifttype, der var mere solid og prægnant. Vi foretog derefter nogle forsøg og efter nogle frugtesløse prøver fandt vi i sættekasserne hos Kundig i Genève en gammel lidt slidt Caslon, som svarede ganske til det vi ønskede. Vi lod hele bogen sætte om, men det begrænsede antal typer, vi havde til raadighed, tvang os til at sætte og trykke i flere omgange, for at faa de fem fuldstændige sæt af gode blade, som var nødvendig for kunstneren. Jeg forelagde disse nye forsøg for Matisse; han var tilfreds med resultatet og fortsatte sit arbejde paa grundlag af dette tryk.

Hver gang jeg besøgte ham, saa jeg antallet af tegninger forøges. Væggene i Matisse's værelse var allerede fuldstændigt tapetserede med hans illustrationsforslag. Matisse smilede tilfreds, da han saa min forbavelse: 'Kan De se, det gaar fremad! Jeg ved ikke, hvornår jeg holder op'.

I 1943 afbrød Frankrigs fuldstændige besættelse mine rejser til Sydfrankrig og forhindrede Matisse i at tage til Schweiz.

I 1945 meddelte ham mig, at han var færdig og gerne snart ville se 'sin Ronsard' udkomme. Men vi maatte vente til året efter, før vi atter kunne mødes i Paris i juni maaned, hvor han viste mig sit arbejde. Han havde ofte i sine breve ladet mig

RONSARD

Forsiden til 'Florilège des Amours de Ronsard'.

DIALOGUE

LE PASSANT ET LE GÉNIE

PASSANT

VEU que ce marbre enserre un corps qui fut plus beau
Que celui de Narcisse, ou celui de Clitie,
Je suis esmerveillé qu'une fleur n'est sortie,
Comme elle feit d'Ajax, du creux de ce tombeau.

178

GÉNIE
L'ardeur qui reste encore, et vit en ce flambeau,
Ard la terre d'amour, qui si bien a sentie
La flame, qu'en brazier elle s'est convertie,
Et seiche ne peult rien produire de nouveau.
Mais si Ronsard vouloit sur sa Marie espandre
Des pleurs pour l'arrouser, soudain l'humide cendre
Une fleur du sepulchre enfanteroit au jour.

PASSANT

A la cendre on cognoist combien vive estoit forte
La beauté de ce corps, quand mesmes estant morte
Elle enflame la terre, et sa tombe d'amour.

Vous me responderez, qu'il est un peu sourdaud,
Et que c'est déplaisir en amour parler haut:
Vous dites verité, mais vous celez apres,

Que luy, pour vous ouyr, s'approche à vostre oreille,
Et qu'il baise à tous coups vostre bouche vermeille
Au milieu des propos, d'autant qu'il en est pres.

Opslag fra 'Florilège des Amours de Ronsard'.

Soit que m'amie ait nom, ou Cassandre, ou Marie,
Neuf fois je m'en vois boire aux lettres de son nom,
Et toy si de ta belle et jeune Madelon,
Belleau, l'amour te point, je te pr'i ne l'oublie.

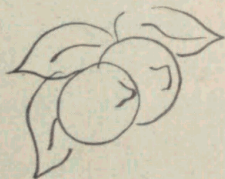
Apporte ces bouquets que tu m'avois cucillis,
Ces roses, ces oeillets, ce jousmin et ces lis:
Attache une couronne à l'entour de ma teste.

Gaignon ce jour icy, trompon nostre trespas:
Peult estre que demain nous ne reboirons pas.
S'attendre au lendemain n'est une chose preste.

Il fault aimer, maistresse, au monde quelque chose.
Celuy qui n'aime point, malheureux se propose
Une vie d'un Scythie, et ses jours veult passer

Sans gouter la douceur des douceurs la meilleure.
Hé qu'est-il rien de doux sans Venus? las! à l'heure
Que je n'aymerai plus, puisse-je trespasser.

Opslag fra samme. Den enkelte sides maal: 38×28 cm.

II. 319

Doux cheveux, doux present de ma douce Mais-
Doux liens qui liez ma douce liberté, [tresse,
Doux filets où je suis doucement arrêté,
Qui pourriez adoucir d'un Scythe la rudesse :

Cheveux, vous ressemblez à ceux de la Princesse,
Qui eurent pour leur grace un Astre mérité :
Cheveux dignes d'un Temple et d'immortalité,
Et d'estre consacrez à Venus la Déesse.

Je ne cesse, cheveux, pour mon mal appaiser,
De vous voir et toucher, baiser et rebaiser,
Vous parfumer de musc, d'ambre gris et de bāne,

II 209

Et de vos nœuds crespes tout le col m'enserrer,
Afin que prisonnier je vous puisse assurer
Que les liens du col sont les liens de l'ame.

6

Tidlig prøveside med skitser og den første prøvesats.

forstaa, at antallet af illustrationer stadigt forøgedes; ikke desmindre blev jeg forbavset ved at se omfanget at det fuldførte værk. Da begivenhederne nu tillod os atter at mødes i Paris, var der ikke mere tale om at lade bogen trykke i Schweiz. Jeg beklager at min ven André Kundig, hvis talent det er mig en glæde her at kunne hylde, af omstændighederne blev forhindret i at indskrive dette værk paa sin ærestavle.

Vi tog saa for tredje gang atter fat paa sætningen, idet vi benyttede os af de typer vi havde ladet komme fra Schweiz, og som Matisse bestemt holdt paa. Men derfor var vor møje endnu ikke til ende. Ved trykningen opstod der nye vanskeligheder: satsen var slidt og afrundet, og flere af bogstaverne var læderede.

At trykke bog med et saadant materiale var en sand kraftanstrengelse. Desuden maatte vi, for at opnaa hele bogstavtegningen, give et meget haardt tryk. Resultatet var et formeligt relieftryk paa bagsiden, og for at fjerne denne unaturlige prægning, maatte hvert færdigtrykt blad udglattes ved hjælp af en haandpresse.

Efter otte måneders arbejde kunne vi endelig komme frem med vort tryk. Det var i maj 1947, og vi skulle begynde trykningen af lithografierne i september.

Men vi havde en sand katastrofe i vente: da vi skulle til at trykke lithografierne, opdagede vi at de trykte ark var gulnet i sommerens løb, skønt de havde været omhyggeligt indpakket. Der var intet andet at gøre end at begynde forfra.

Matisse, som var kommet til Paris for at følge trykningen, tog tilbage til Vence, efter først at have gjort flere farveprøver hos Mourlot. Han valgte da en ny tone for lithografierne og vi besluttede os til at benytte et let farvet papir. Papirfabrikkerne i Arches udførte det endelige papir.

Men selv om vi kunne erstatte papiret med noget andet, var dette ikke tilfældet med skriften. Den vi havde anvendt, havde draget sit sidste suk, og var uanvendelig. Hvad skulle vi sætte i stedet? Vi var naaet til et dødt punkt. Vi begyndte da at lange eftersøgninger for at finde en type, der var identisk med den Matisse ønskede, og som havde den samme prægnans, som den

gamle. Det blev vandringer til støberierne i Paris, i Bruxelles, i Amsterdam. Vi havde endnu intet fundet, da vi endelig erfarede, at William Caslons originale stempler fandtes hos Haas i støberiet i Basel. Denne store bog interesserede d'herrer Haas, som undtagelsesvis gik ind paa at lade fremstille matricer efter de berømte stempler og at støbe skriften specielt til os.

Matisse benyttede sig af denne nye udsættelse til at udskifte nogle og tredive lithografier, og det var ikke før i foråret 1948 vi begyndte den trykning som idag kan betragtes som den endelige: om nogle dage sender vi de første eksemplarer til bogbinderen, og det er saaledes den sidste etape inden bogen udsendes til salg. Men endnu en bemærkning maa være tilladt: hvert bind bliver leveret i en kartonnage, og Henri Matisse, som bestandigt har fulgt denne bog, og som har overvaaget dens udførelse til de mindste detaljer, har holdt paa selv at udføre de skitser, som skal dekorere denne kartonnage.

Nu da man kender de vanskeligheder vi har maattet overvinde, vil man forstaa hvorfor vor bog har ladet vente saa længe paa sig; men hver skuffelse og hvert uheld har givet os lejlighed til at revidere vort arbejde og til at forsøge at forbedre det. Det resultat vi endelig er naaet til, er fremstaaet ved gode viljers samarbejde og ved en fælles indsats, som ingen hindring nogensinde har taget modet fra, og som var besjælet af den samme stæben efter fuldkommenhed.

Jeg vil her overfor Henri Matisse udtrykke min dybe taknemmelighed og det er mig magtpaaliggende at takke alle, som har samarbejdet paa dette værk, især d'herrer Kundig, Haas, Girard, Mourlot, Tuttin og Baudet, samt mine medarbejdere Laurence Reverdin og Marc Barraud.

Oversat af Hans Aumont

Til højre er gengivet en illustration fra 'Florilège des Amours de Ronsard'.

